

Egyetemi doktori (PhD) értekezés tézisei

**ÚJ MÓDSZEREK ÉS ESZKÖZÖK SZABADTÉRI
MÚZEUMOK ÁLLANDÓ KIÁLLÍTÁSAINAK
LÉTREHOZÁSÁRA**

NAGYNÉ BATÁRI ZSUZSANNA
Név

Témavezető: Dr. Bartha Elek

DEBRECENI EGYETEM

Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola

Debrecen, 2012.

Az értekezés célkitűzése, a téma körülhatárolása

A doktori disszertáció megírásával az volt a célom, hogy bemutassam, miként újult meg a Szabadtéri Néprajzi Múzeum módszertana az Észak-magyarországi falu tájegység kiállításának felépítésével, illetve miért volt szükség egyáltalán a módszertani megújulásra.

Mindenképpen meg kell említenünk azokat a folyamatokat, jelenségeket, amelyek a mai múzeumi diskurzust meghatározzák, hiszen ezek hatással voltak a tájegységépítés munkálataira is. Ezekre tudatosan reflektálva lehet hiteles, élményszerű kiállításokat rendezni. Az antropologizált múzeum fogalomköre alapjaiban változtatja meg a tárgygyűjtés körülményeit, módszereit, hangsúlyozva a tárgyak jelentésrétegeinek összetettségét, illetve a tárgyak és környezetük közötti viszony kutatásának fontosságát, a tárgyakkal kapcsolatos információk gyűjtésének kiemelkedő szerepét. A megfelelő mennyiségű adat és adalék a záloga a jelentések sűrítésének, komplex tárlatok létrehozásának. Ezekben a kiállításokban a vizuális társadalom igényeinek való megfelelés alapvető követelmény, az átgondoltan alkalmazott multimédiás tartalom segítségével új látogatói rétegek megcélzása válik lehetővé. Az új muzeológia párbeszédre hív, a jelennel való kapcsolatokra fókuszál és nem a változatlanság mítoszát sugallja a múzeumlátogatók egyre szélesebb tömegei számára. Bár a múzeumokat felkeresők száma egyre magasabb, a klasszikus tudás szintje csökken, így az ismeretátadás formáin ehhez mérten változtatni kell. Az élmény-alapú múzeumban a cél személyes reflexió kiváltása és élmények generálása a látogatóban, és annak felfedezése, hogy maga a tudás nem statikus, hanem dinamikus folyamat. Lényeges fogalom az *edutainment*, vagyis szórakozva tanulás az élethosszig tartó tanulási folyamat mellett.

A doktori értekezésben elsődlegesen az interpretációs eszközök elemzése volt fontos számomra, hiszen ez a leglényegesebb újítás az intézményben. Mindez válasz volt egy komplex változási folyamatra, ami napjainkban zajlik termes és szabadtéri, magyar és külföldi múzeumokban, a látogatók elvárásait és múzeumlátogatási szokásait egyaránt figyelembe véve. Ezek az új eszközök a zárt terű kiállításokban nem számítanak újdonságnak, szabadtéri alkalmazásuk azonban rengeteg kérdést felvet, ezeknek a problémáknak a megoldásával a tájegység előkészítése során minden szinten szembesültem.

Az interpretációs eszközök kérdésének megfontolása után azonban egyre több munkafolyamatot átgondoltam, és rájöttem, hogy a megújulás nemcsak a kiállítások értelmezésének terén vált szükségessé. Az 1960-as évek óta változtak a tájegységi koncepciók kialakításának, a házkiválasztásnak, az újraépítésnek a körülményei, vezérlőelvi és módszerei csakúgy, mint a néprajzi gyűjtés lehetőségei. Mik az új eszközök, hogyan aknázható ki a digitális technika? Milyen források szükségesek egy a jelenhez közelítő

interiőr esetén? Milyen megoldásokat találni a világ szabadtéri intézményeiben? Ezeknek a kérdéseknek a megválaszolása nehéz feladat, a disszertációban az esettanulmányként szolgáló, a Szabadtéri Néprajzi Múzeum Észak-magyarországi falu tájegységének építési-kiállításrendezési tapasztalataira építhettem. Ezért számba vettem a tárgygyűjtés kérdéskörét, a berendezések kialakításának újszerű vonásait, a kommunikációs eszközök megújítását, a kiállításához szükséges dokumentációk megújulását is a fent felsorolt témák prezentálásán túl. Bízom benne, hogy egy ilyen jellegű összefoglaló hasznos, már csak azért is, mert a szabadtéri muzeológiában az eredetileg alkalmazott módszerek sincsenek sehol összegyűjtve.

A tájegységhez végzett kiterjedt kutatást ezért kibővítettem a muzeológiai szakirodalom, illetve külföldi kötetek és tanulmányok megismerésével, hogy a saját tapasztalataimat kontextusba ágyazva tudjam bemutatni.

A bevezető fejezetben szükség volt a kiindulás ismertetésére, így a szabadtéri múzeumok kialakulásának történetén túl a magyarországi intézmények alapítási körülményeinek, illetve a Szabadtéri Néprajzi Múzeum létrehozásának és történetének reprezentálására. A kutatás elméleti háttére részben megjelöltem a kutatási helyszíneket. Ez a kérdés két síkon értelmezhető, hiszen az esettanulmányként szolgáló tájegységi kutatás helyszínein túl a módszertani kérdések, problémák és megoldások megismerésének helyszínei (külföldi és belföldi konferenciák, tanulmányutak) is ide tartoznak. A kutatási helyszínek legfontosabb vonása, hogy az Észak-magyarországi falu volt az első tájegység, ahol meglévő koncepcióhoz illesztettük a határon túli, magyarlakta területek bemutatását is, a Nemesradnótról származó ház és a kisdömöri kápolna segítségével. A kutatás időbeli keretét a kiállítási idők mellett a néprajzi és módszertani kutatásra fordított idő is jelenti. A kutatástörténetet taglaló alfejezetben a szabadtéri múzeumokkal, termes kiállításokkal foglalkozó legfontosabb magyar és idegen nyelvű szakirodalmak szerepelnek.

Nagyon fontos a megjelölt problémák, változások és újítások megértéséhez a tájegység történetének ismerete. A településforma alakulásán, változásán túl a telkeken szereplő építmények történetét is felvázoltam: a majorság (magtár és cselédház), a barlanglakások (Szomolya és Noszvaj), a hadas telek (lakóházak Márianosztra, Domaháza és Karancskeszti községekből), a novaji épület, a kisdömösi telek, a csűröskert, a perkupai telek építményeinek, az erdőhorváti lakóházak (Hatház és Egres utca) és a filkeházi lakóépület és melléképületeinek bemutatásával. Lényeges szempont volt a tájegység szakrális képének elemzése, a kisdömöri kápolna, a regéci útmenti feszület és a debercsényi harangláb reprezentálása, kiegészítve a tér szakralizációjának, a szakrális elemek áttelepítésének-másolatának-rekonstrukciójának kérdéseivel. A kisebb objektumok, így a teknővájó cigány

kunyhója, a szőlőhegyi pincék (Emőd, Diósjenő, Magyarnándor), az erdei építmények és a temető koncepciójának története egészíti ki a leírást. Kitértem az elméleti kérdések taglalására, így a melléképületek, kerítések és kutak kiválasztásának nehézségeit és kérdéseit, majd általánosságban a házkiválasztás elméleti kérdéseit és lehetőségeit is számba vettem. Az 1967-es alapításhoz képest az intézményben dolgozó muzeológusok egészen más körülmények között, modern eszközökkel, nem ritkán pályázati határidők közé szorítva dolgoznak egy átalakult, nehezen kutatható falusi épületállományt vizsgálva komplex bemutatási célt kitűzve maguk elé. Ennek ellenére sok változtatás történt az eredeti tájegységi koncepciót tekintve, mégis vannak olyan építmények, amelyek valamilyen oknál fogva kimaradtak. Ezeknek felsorolása azért is fontos, mert rávilágítanak egyes módszertani kérdésekre, illetve a még meg nem épült tájegységek koncepciójába illeszthetők egyes objektumok, megfelelő alap kutatás alapján. A megváltozott épületállomány, a kisebb számú, múzeumban felépítésre érdemes, koncepcióba illő népi építészeti emlékből következik, hogy az intézményben megnőhet a rekonstrukciók, másolatok szerepe, felvetődik a hitelesség kérdése. Minderre megvannak a külföldi példák, párhuzamok is, illetve a rekonstrukciók problematikáját magyar szakemberek is többször érintették, a kérdéskör összegzése elengedhetetlen.

A néprajzi gyűjtés módszerei és forrásai szintén rengeteget változtak az elmúlt évtizedekben. A levéltári források használata a kezdetektől fontos módszer, csakúgy, mint az egyházi iratok kiaknázása. A statisztikák, múzeumi adattárak, szakirodalom szerepe a kutatásban nyilvánvaló, csakúgy, mint a néprajzi interjúké. Az interjúkkal kapcsolatban azonban már számolni kell azzal, hogy a ma élő adatközlők emlékezete már csak a két világháború közötti periódusig ér el. A tájegység esetében nemcsak a hagyományos interjúzás eszközével éltem, de együttműködtem iskolásokkal, illetve helyi idősök klubjával is. Fontossá vált a kiállítási időhatárok jelen felé közelítésével az archív fotók elemzése, a képeslapok információs potenciáljának kiaknázása, különböző korabeli illusztrációk, újságok, katalógusok felhasználása. Forrásnak tekinthetők a helybeli tájházak berendezései, de adatokkal szolgálnak a tárgyközpontú néprajzi gyűjtéshez egyes weboldalak információi is. A területen kutató néprajzos szakemberek, a helyi segítségek egyaránt lényegesen hozzájárultak a kutatáshoz. Építészeti irányultságú kutatásokat a Kulturális Örökségvédelmi Hivatalnál is végeztem. A településképek, településtörténetek értelmezéséhez szolgáltatott adalékokat a katonai felmérések, térképek. A néprajzi gyűjtés során több filmfelvételt is készítettünk (dokumentációs és interpretációs céllal), e mellett a néprajzi filmek, játékfilmek, reklámfilmek, propagandafilmelek értékes adataira is fel kell hívni a figyelmet.

A tárgygyűjtés különböző aspektusait is elemeztem, kitérve a Szabadtéri Néprajzi Múzeum Észak-magyarországi falu tájegységhez korábban gyűjtött tárgyállományára. A tárgygyűjtésnek a szabadtéri muzeológiában speciális elvei vannak, amiket a tájegység kutatása során teljes mértékben figyelembe vettem. De érdemes átgondolni egyes szempontokat a tárgygyűjtéssel kapcsolatban, így azt, hogy az egyre fontosabbá váló életmód-szituációk tárgyközpontú népszokáskutatást igényelnek, és még mindig problematikus a viseletek, hétköznapi ruhadarabok beszerzése és kiállítása. Fontosnak tartom a tárgytörténetek kutatását, erre részletesen kitérek a fejezetben. Érdekes kérdés a tárgybejelentések útján az intézménybe kerülő tárgyak felhasználhatóságának megítélése (értelmiségiek által gyűjtött tárgyak, magángyűjtemények, múzeumi tárgybejelentések). Több néprajzi tárgy manapság nehezen gyűjthető, illetve vigyázni kell arra is, hogy ne a meglévő tárgyak határozzák meg a néprajzi koncepciót. A hagyományos tárgygyűjtési módszereken kívül egyebeket is alkalmaztam: így pl. szórólap, hangosbemondó, képújság kiaknázása az adott településen. E mellett lényeges kitérni a régiségvásárok, régiségkereskedők, aukciós házak és weboldalak potenciáljára is. A tárgygyűjtés során felmerül több megfontolandó tényező is: például a hitelesség, a tárgye gyűjtések fontossága, a helyi tájházak tárgyi igénye, a tárgyak korának megállapítása, a népi iparművészeti tárgyak kérdésköre, a restaurátorokkal közös munka fontossága, az árképzés, a tárgyminőség által meghatározott gyűjtés, a rekonstrukciók, másolatok, múzeumi kölcsönzések kérdése, a határon túli területekről származó tárgyak gyűjtése, a tárgyak biztonságának fontossága.

A néprajzi gyűjtés és tárgygyűjtés témáinak bemutatását követően a disszertációban a berendezés kialakításának elemzése következik, a régió bútorközpontjainak, tárgytípusainak és bútorrendezéseinek figyelembe vételével. A legfontosabb szempont a kiállítási idő meghatározása, a Felföldi Mezőváros tájegység óta lényeges a berendezések modellezésének kérdése (a Néprajzi Látványtárban az enteriőrök előzetes kialakítása paravánok segítségével, ami által már azelőtt összeáll a berendezés, mielőtt a házba kerülne, ami megkönnyíti a költözést, az enteriőr elképzelését a kollégák számára, illetve a szakmai vitát), és természetesen itt szerepel az egyedi és tipikus enteriőr kérdéskörének taglalása.

Az egyik leglényegesebb az interpretációs eszközökről, így a tájegység hasznosításáról szóló rész. Külföldi és magyar intézményekben is egyre fontosabb a megújulás, amelynek egyik tényezője különböző prezentációs technikák alkalmazása. Miért van szükség ezekre az interpretációs eszközökre? Válasz erre a kívülálló számára tapasztalható unalom a „hasznaló” enteriőrök láttán, a változatos témák reprezentációjának igénye, a múzeumok helyzete manapság, amely megköveteli a nyitottságot és az aktív párbeszédet a kiállítás és a látogató

között. Lényeges tényező az eltérő múzeumi és történeti valóságra való reflektálás, az enteriőrök oktatási-nevelési funkciója, amely kiteljesedhet plusz eszközök kiállításba emelésével, a teremőrök alacsony száma, amely meggátolja az információátadást egyes esetekben, és végül a látogatószám növelésének vágya, amit eredményezhet egy interaktív, érdekes tárlat. Az interpretációs eszközök alkalmazásának mindenképpen látogatói felméréseken kell alapulnia. A tervezésüknek csapatmunkában kell elkészülnie, a néprajzos muzeológus által megállapított témák figyelembe vételével és a lehetséges prezentációs eszközökhöz való hozzárendeléssel, az interaktivitás maximális szem előtt tartásával.

Esettanulmányként szolgálnak az Észak-magyarországi falu enteriőrjei, a leírásokat az interpretációs eszközök általános bemutatása követi: így az állandó kiállítás, a szituáció, az alternatív berendezések, a zárt terű kiállítások (Módszertani kiállítás, Fotótár, Vetítő, „Egyedül maradtunk” időszaki kiállítás, Memory Room, Magtár, imolai istálló) ismertetése, az élővé tétel (interpretátor, élő interpretáció, múzeumi színház), a multimédiás és egyéb technikai eszközök alkalmazása. További lehetséges interpretációs elemek a hanganyagok, filmek, demonstrációs tárgyak, kiadványok, táblák, tablók, molinók, feliratok, kamara-kiállítások és műételek. A részletek kidolgozása is megkönnyíti az enteriőrök értelmezését, a szagok, a speciális világítás, a bábuk (az emberi jelenlét érzékeltetése) pedig szintén szolgálhatják ezt a célt. A rendezvények, múzeumpedagógiai programok, idegenvezetések, tematikus vezetések is az interpretációt erősítik. Persze mindezen eszközök felvetnek módszertani kérdéseket is az épületszerkezeteket, a látogatói körüljárást és a sérült látogatók múzeumi látogatását tekintve.

Az interpretációt követően a kiállítás kommunikációját elemzem, ehhez hagyományos és új eszközöket is alkalmaztunk, utóbbiak egy részét a tájegységfelelős muzeológus, más részét a kommunikációért felelős cég javasolta. Ehhez azonban lényeges volt tisztában lenni a céllal, a stratégiával és a célközönséggel. Tájegységfelelős kurátorként 3D-s videófilmet, számítógépes játékot és molinókat alkalmaztam a már korábban is kiaknázott cikkírás, előadástartás és társadalmasítás mellett. A kommunikációs cég blogot, a várakozás fáját, szakmai vezetéseket javasolt a hagyományos sajtómegjelenések, internetes promóció, kiállításokon való részvétel, szabadtéri reklámhordozók, direct mail, szórólapok, promóció, megnyitó, múzeumi bolt áruválasztékának kiaknázása mellett.

Mindezek után természetesen a múzeumi dokumentáció bővítése is felmerült bennem, egy részletes tájegységi történet és koncepció megírásának fontossága, a néprajzi újrépítési javaslat és berendezési terv új elemeinek megfogalmazása, interpretációs terv megírása a prezentációs eszközök felhasználásából kifolyólag; kiadványterv, szakirodalomlista

összeállítása, illetve a zárt terű kiállításokhoz a magyar szakirodalomból hiányzó, de külföldi szakirodalomban részletesen taglalt elvek alapján tématerv és forgatókönyv összeállítása. A feladatok időbeosztása a projektmunkát segíti, a koncepciótervek a látványért felelős cég hatáskörébe tartoznak. Lényegesek a folyamatban az etnobotanikai tervek, az utódokumentáció és a műszaki tervek (felmérés, bontás, tendertervek, kiviteli tervek) is.

Mindezen szempontok számbavétele komplex képet nyújt a kiállítás kialakításának körülményeiről, a felmerülő akadályokról és az újítási lehetőségekről. Az interpretációs eszközök alkalmazása megfelelő irány, erre bizonyíték az Észak-magyarországi falu által 2011-ben elnyert Év Kiállítása díj.

Alkalmazott módszerek vázolósa

Az esettanulmányként szolgáló Észak-magyarországi falu tájegység előkészítése, építése és a kiállítás rendezése során alkalmazott módszerek a doktori disszertációban külön fejezetben szerepelnek a néprajzi gyűjtés, illetve a tárgygyűjtés vonatkozásában. A tájegység kutatása alatt több évig végeztem terepmunkát Nógrád, Heves és Borsod-Abaúj-Zemplén megyékben, 2004 és 2009 között közel 170 kutatónapot töltöttem a területen terepmunkát végezve, főként épületkiválasztással foglalkoztam és néprajzi interjúkat készítettem népi építészet, lakáskultúra és a lakóházak származási helyén jellemző, a Szabadtéri Néprajzi Múzeumban bemutatandó népszokások kapcsán. A vonatkozó könyvészeti kutatásokon kívül helyi és megyei levéltárak, adattárak, múzeumi gyűjtemények tájegységre vonatkozó adatait gyűjtöttem össze, egyházi iratokban család- és településtörténet után kutattam és a lakóházak származási helyén a kiállításban is felhasználható, illetve dokumentációs céllal filmfelvételeket készítettem, nem egyszer Hugyecsek Balázs és Rizmayer Péter segítségével. Kiaknáztam a térképek, archív fotók, képeslapok, korabeli illusztrációk és katalógusok nyújtotta információkat. A munkában segítettek a területen dolgozó néprajzkutatók, a településen élők, viszonyítási alapnak tekintettem a helyi tájházak berendezéseit, illetve különböző weboldalak információit.

A tárgygyűjtést a hagyományos elvek alapján végeztem, az enteriőrben reprezentálandó családok társadalmi-gazdasági viszonyainak és a család összetételének figyelembe vételével, a családtörténeti adatok alapján a településen, vagy a település közvetlen környezetében. A tárgygyűjtés módszerei között alkalmaztam a szórólapok, hangosbemondók, képújságok nyújtotta lehetőséget az adott településeken, felkerestem a régió régiségkereskedőit, régiségvásárait, weboldalak eladó tárgyait. 2004-től 2011-ig közel 5900 tárgyat gyűjtöttem a kiállításához, ebből 2200 került a tájegységbe.

A disszertáció módszertani kérdései főként könyvészeti kutatásokon és szakmai konferenciák tapasztalatain alapulnak.

Eredmények tézisszerű felsorolása

A disszertációban szereplő Észak-magyarországi falu tájegység kiállításának rendezéséhez felhasználtam több interpretációs és interaktív eszközt. Ezeknek a prezentációs technikáknak az alkalmazása magyarországi szabadtéri intézményekben nem elterjedt, de egyes elemei külföldi múzeumokban már megjelentek. Kiállításba építésük által a látogatók könnyebben megértik az enteriőröket és a megjelenített szituációkat, és nem utolsósorban a múzeumi látogatás is élvezetesebbé, játékosabbá válik. Mindezen tényezők ahhoz vezetnek, hogy az érdeklődők erősebb kapcsolatot alakítanak ki a kiállítással, és jobban emlékeznek a látottakra. Ez azért is hasznos, mert egyrészt a kiállítási idő jelen felé közelítésével, másrészt változatos témák felhasználásával olyan témákat is meg lehet jeleníteni, amelyek közel állnak a mai látogatókhoz, ezek olyan praktikus tudást is biztosíthatnak, amelyeket a látogatók mindennapi életben is felhasználhatnak. Ez a folyamat pedig a fenntartható fejlődést erősíti. Az élménydús és a megújulás lehetőségét magában rejtő múzeumi látogatás arra ösztönözheti a látogatókat, hogy többször is felkeressék az intézményt. Az interpretációs eszközök pedig abban is segítenek, hogy egy táj népi kultúrájának több szeletét is megmutathassuk, ezáltal még komplexebb képet nyújtva a paraszti életvilágról.

A kiállításhoz szükséges kutatás, illetve a kiállítás rendezése során felmerülő módszertani kérdések felsorolása és elemzése a jövőben felépülő tájegységek esetében hasznos tanulságokkal szolgálhat; az interpretációs eszközök összesítése és analizálása pedig kiindulási pont lehet bármely tájhoz számára, de termes kiállításokban rendezett enteriőrök esetében is.

Továbbá a módszerek összesítése a szabadtéri muzeológia iránt érdeklődők számára is hasznos lehet, hiszen semmilyen összefoglaló nem létezik a szabadtéri kiállítások építése és rendezése során alkalmazott eszközökről és forrásokról.

Publikációk az értekezés témájában

NAGYNÉ BATÁRI ZSUZSANNA

2004	A hidasi hidas, a faddi kút és a faddi árnyékszék áttelepítése. In: <i>Téka</i> 2004/1. 29-32.
2007a	Design as Interpretation. In: <i>Téka</i> 2007/1. 14-17.

- 2007b Kis múzeumok – nagy múzeumok. Kapcsolat a szakmai intézmények között. In: *Tájházi hírlevél*. 2007/2. Jósvafő, 4-8.
- 2007c Az Erdőhorváti, Egres utca 14-es számú lakóház bontása. In: *Téka* 2007/2. 31-35.
- 2007d A filkeházi lakóház a Szabadtéri Néprajzi Múzeum Észak-Magyarország tájegységében. In: *Az Egri Múzeum Évkönyve XLIII*. 113-129.
- 2007e Néprajzi újraépítési javaslat, Erdőhorváti, kút. Kézirat.
- 2007f Situations in the Hungarian Open Air Museum. In: Katharina SCHLIMMGEN-EHMKE ed. *Vorsichte Objekte! Neue Ansätze im Umgang mit originalen Einrichtungen in Freilichtmuseen*. Detmold. 25-34.
- 2007g Néprajzi újraépítési javaslat, Erdőhorváti kerítés. Kézirat. SZNM MNÉA E 364/5/1-2.
- 2007h Néprajzi újraépítési javaslat, Noszvaj, pinceház. Kézirat. SZNM MNÉA E 344/5/1-11.
- 2007i Néprajzi újraépítési javaslat, Szomolya, pinceház. Kézirat. SZNM, MNÉA E 175/5/6-22.
- 2007j Néprajzi újraépítési javaslat, Márianosztra, lakóház. Kézirat. SZNM, MNÉA E 343/5/1-13.
- 2007k Néprajzi újraépítési javaslat, Domháza, lakóház. Kézirat. SZNM MNÉA E 24/5/109-123.
- 2007l Néprajzi újraépítési javaslat, Karancskeszi, istálló. Kézirat. SZNM MNÉA E 360/5/1-9.
- 2007m Néprajzi újraépítési javaslat, Karancskeszi, kamra. Kézirat. SZNM MNÉA E 357/5/1-9.
- 2007n Néprajzi újraépítési javaslat, Diósjenő, disznóól. Kézirat.
- 2007ny Néprajzi újraépítési javaslat, Novaj, istálló. Kézirat. SZNM MNÉA E 127/5/1-9.
- 2007o Néprajzi újraépítési javaslat, Novaj, kút. Kézirat. SZNM MNÉA E 164/5/1-4.
- 2007p Néprajzi újraépítési javaslat, Novaj, lakóház. Kézirat. SZNM MNÉA E 223/5/153-171.

- 2007q Néprajzi újraépítési javaslat, Csobád, olajütő. Kézirat. SZNM MNÉA E 173/5/6-12.
- 2007r Néprajzi újraépítési javaslat, Imola, istálló. Kézirat. SZNM MNÉA E 347/5/1-10.
- 2007s Néprajzi újraépítési javaslat, Imola, csűr. Kézirat. SZNM MNÉA E 346/5/1-10.
- 2007sz Néprajzi újraépítési javaslat, Gömörszőlős, disznóól. Kézirat. SZNM MNÉA E 349/5/1-8.
- 2007t Néprajzi újraépítési javaslat, Nemesradnót, lakóház. Kézirat. SZNM MNÉA E 345/5/1-19.
- 2007u Néprajzi újraépítési javaslat, Szín, szín. Kézirat.
- 2007v Néprajzi újraépítési javaslat, Perkupa, lakóház. Kézirat. SZNM MNÉA E 351/5/1-20.
- 2007w Néprajzi újraépítési javaslat, Perkupa, melléképület. Kézirat. SZNM MNÉA E 352/5/1-11.
- 2007x Néprajzi újraépítési javaslat, Perkupa, disznóól. Kézirat. SZNM MNÉA E 353/5/1-6.
- 2007y Néprajzi újraépítési javaslat, Perkupa, csűr. Kézirat. SZNM MNÉA E 351/5/1-8.
- 2007z Néprajzi újraépítési javaslat, Erdőhorváti, lakóház. (Hatház utca) Kézirat. SZNM MNÉA E 73/5/1-19.
- 2007aa Néprajzi újraépítési javaslat, Erdőhorváti, istálló. Kézirat. SZNM MNÉA E 120/5/1-8.
- 2007bb Néprajzi újraépítési javaslat, Mogyoróska, disznóól. Kézirat. SZNM MNÉA 35/5/2-7.
- 2007cc Néprajzi újraépítési javaslat, Erdőhorváti, lakóház (Egres utca). Kézirat. SZNM MNÉA E 354/5/1-20.
- 2007dd Néprajzi újraépítési javaslat, Erdőhorváti, disznóól. Kézirat. SZNM MNÉA E 355/5/1-6.
- 2007ee Néprajzi újraépítési javaslat, Filkeháza, lakóház. Kézirat. SZNM MNÉA E 139/5/1-17.
- 2007ff Néprajzi újraépítési javaslat, Pusztafalu, méhes. Kézirat. SZNM MNÉA E 362/5/1-7.

- 2007gg Néprajzi újraépítési javaslat, Kovácsvágás, szénatartó. Kézirat. SZNM MNÉA E 358/5/1-7.
- 2007hh Néprajzi újraépítési javaslat, Füzér, disznóól. Kézirat. SZNM MNÉA E 359/5/1-5.
- 2007ii Néprajzi újraépítési javaslat, kétkarú kenderkalapács. Kézirat. SZNM MNÉA E 356/5/1-4.
- 2007jj Néprajzi újraépítési javaslat, Novaj, kerítés. Kézirat. SZNM MNÉA E 368/5/3-5.
- 2007kk Néprajzi újraépítési javaslat, Filkeháza, kerítés. Kézirat. SZNM MNÉA E 363/5/1-3.
- 2007ll Néprajzi újraépítési javaslat, Perkupa, kerítés. Kézirat. SZNM MNÉA E 366/5/1-4.
- 2007mm Néprajzi újraépítési javaslat, Erdőhorváti, kerítés. Kézirat. SZNM MNÉA E 365/5/1-3.
- 2008 Az Észak-magyarországi falu tájegység a szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeumban. In: *Észak-magyarországi kulturális és műemléki hírlevél*. 2008/5. V. évfolyam. 3-6.
- 2009a A novaji nagykalács. In: BALI János – MÁTÉ György szerk. *Mézeskrémes. Néprajzi dolgozatok a falusi sütő- és főzőspecialistákról*. ELTE BTK Néprajzi Intézete, Budapest. 117-133.
- 2009b Az Észak-magyarországi falu tájegység hasznosítási koncepciója. In: *Ház és Ember* 21. 5-21.
- 2009c Az Észak-magyarországi falu a szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeumban. Drótostótok, hátifonók, cselédek és summások az új tájegységben. In: *Mesterség és művészet* XVI. 2009. december. 42-47.
- 2009d Hogyan kerül a csizma az asztalra? In: *Skanzen Hírlap*. II. évf. 2009. szeptember 3.
- 2009e Karancskeszi. Fonó az új tájegységben. In: *Skanzen Hírlap*. II. évf. 2009. november 3.
- 2009f Tárgygyűjtés az Észak-magyarországi falu tájegységhez. In: *Skanzen Hírlap*. II. évf. 2009. június 3.
- 2009g Az Észak-magyarországi falu tájegység a Szabadtéri Néprajzi Múzeumban. In: *Néprajzi Hírek*. 38. 2009/3. 31-36.

- 2009h Berendezési terv, Noszvaj, pinceház. Kézirat. SZNM MNÉA E 344/8/1-36.
- 2009i Berendezési terv, Szomolya, pinceház. Kézirat. SZNM MNÉA E 343/8/1-39.
- 2009j Berendezési terv, Márianosztra, lakóház. Kézirat. SZNM MNÉA E 175/8/1-29.
- 2009k Berendezési terv, Karancskeszi lakóház. Kézirat. SZNM MNÉA E 69/8/20-44.
- 2009l Berendezési terv, Domaháza, lakóház. Kézirat. SZNM MNÉA E 24/8/1-30.
- 2009m Berendezési terv, Novaj, lakóház. Kézirat. SZNM MNÉA E 223/8/1-38.
- 2009n Berendezési terv, Nemesradnót, lakóház. Kézirat. SZNM MNÉA E 345/5/1-28.
- 2009ny Berendezési terv, Perkupa, lakóház. Kézirat. SZNM MNÉA E 315/5/1-17.
- 2009o Berendezési terv, Erdőhorváti lakóház (Hatház utca). Kézirat.
- 2009p Berendezési terv, Filkeháza, lakóház. Kézirat. SZNM MNÉA E 139/5/1-17.
- 2010a Unikum Szentendrén. Újdonságok a skanzen típusú múzeumi kiállításokban.
<http://www.magyarmuzeumok.hu/kiallitas/index.php?IDNW=796> 2010. 07. 12.
- 2010b Múzeumi mozi a Szabadtéri Néprajzi Múzeum Észak-magyarországi falu tájegységében: Drótos tótok megidézve. In: *Mesterség és művészet* XVII. 2010. október. 52-57.
- 2010c Módszertani kiállítás forgatókönyve. Kézirat.
- 2011a Antiques. Thoughts on the Stereotypes about Antiques and Collecting Objects in an Open Air Museum. In: BATA Tímea – SZARVAS Zsuzsa szerk. *Past and Present Stereotypes – Ethnological, Anthropological Perspectives*. Budapest, 2010. 93-105.
- 2011b Unique Exhibition in the Hungarian Open Air Museum, in Szentendre.
http://www.magyarmuzeumok.hu/english/212_unique_exhibition_in_the_hungarian_open_air_museum_in_szentendre 2011. 05. 16.

BATÁRI ZSUZSANNA – ERDEI T. LILLA

- 2007 Műemlékvédelem francia módra. Francia-magyar műemlékvédelmi képzés. Budapest – Burgundia 2001-2002. In: SCHOBLOCHER Judit szerk. *Cool-túra képekben. A Kárpát-medence néprajz és kulturális antropológia szakos hallgatóinak konferenciája. Szolnok 2003, Mezőkövesd 2005.* Fiatal Kultúrakutatók Szervezete. 21-37.

BATÁRI ZSUZSANNA – SZONDA ISTVÁN

- 2005 „Új a csizmám, nyalka” In: *Ház és Ember* 18. 221-240.

BÁRD EDIT – BATÁRI ZSUZSANNA

- 2004 Interaktivitás – Egy konferencia tapasztalatai. In: *Téka* 2004/2. 42-44.

PATÓ MÁRIA – BATÁRI ZSUZSANNA

- 2010 Helyzetgyakorlatok, avagy elméleti ismeretek alkalmazása a gyakorlatban – esettanulmány az *Oktatási célú múzeumi kiadványok* képzés gyakorlati munkája alapján. Múzeum iskola 9. In: *Oktatási célú kiadványok – a feladatlaptól az online múzeumi csoportmunkáig.* Szabadtéri Néprajzi Múzeum Múzeumi Oktatási és Képzési Központ 2010. 35-41.

Egyéb publikációk

- 2005 A kenyér szerepe Göncruszka táplálkozáskultúrájában: „A kenyér Isten áldása”. In: T. BEREZKI Ibolya – SÁRI Zsolt szerk. *A népi építészet, a lakáskultúra és az életmód változásai a 19-20. században.* Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Szentendre, 245-266.
- 2006a Húspótló ételek a népi táplálkozásban: A tőtike elkészítési és felhasználási módjai egy abaúji faluban. In: *Az Egri Múzeum Évkönyve XLII.* 59-70.
- 2006b Húsvét a kárpátaljai Nevetlenfaluban. In: *Téka* 2006/1. 46-49.
- 2006c A húsvéti ünnepkör ételei Göncruszkán. In: *Téka* 2006/1. 50-53.
- 2007 Reklámok a „népi kultúra” motívumaival. In: SZEMERKÉNYI Ágnes szerk. *Folklór és vizuális kultúra.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 577-590.

- 2008 The Interiors of Summer Kitchens: Changes in Lifestyle and its Material Consequences in the 20th Century. In: Pirjo KORHIAKANGAS – Tiina-Riitta LAPPI – Heli NISKANEN ed. *Touching Things: Ethnological Aspects of Modern Material Culture*. Finnish Literature Society, Helsinki. 248-260.
- 2010 A nyári konyhák: Kérdések a nyári konyhák kutatásával kapcsolatban. In: *Ház és Ember* 22. 5-24.